

Právní systém ČR: základní informace

Právo ČR x právo EU x MS

- Vztah českého práva a práva EU: nadřazenost?
- Mezinárodní smlouvy, ČR jako součást nadnárodních organizací
- EU: 1.5.2004
- Kdy jsme byli federací? (ČSSR x ČSFR)

Právo ČR x právo EU x MS

- V čem je podstatný čl. 10 ústavy..?
- Vztah MS a českých zákonů
- MS bilaterální, multilaterální
- MPS a použití kolizních norem
- Významné lidsko-právní dohody – znáte některé..?
- Obsahuje i právo EU lidsko-právní předpisy?

Přednost mezinárodních smluv: čl. 10 ústavy

- *Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*
- Tzv. zásada aplikační přednosti//vyšší právní síly

Významné úmluvy

- Které podstatné smlouvy v oblasti lidských práv znáte?
- VDLP
- MPOPP
- MPHŠKP
- EÚLP
- Listina základních práv EU
- ÚPD – speciální subjekt ochrany
- ÚPOZP – speciální subjekt ochrany

Významné úmluvy

- ÚPOZP = Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (řešena i otázka vzdělávání)
- ÚPD = Úmluva o právech dítěte
- Další: Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen ad.

EU jako instituce

- Kdo v EU vykonává legislativní, exekutivní a soudní moc?
- Co má na starosti Evr.komise, Evr.parlament, Rada EU?
- // Co je Rada Evropy?//
- Jaká je úloha SDEU?
- Proč a jak je významný pro národní soudy?

System práva v EU

3 hlavní složky práva EU:

Primární

Sekundární

Terciární

..... co k nim patří?

Které dohody spadající do primární části znáte?

System práva EU

- Primární dohody:
- Původní dohody
- Jednotný evropský akt
- Smlouva u EU
- Nice, Lisabon, Amsterdam
- Podstatná pro vznik sekundárního práva: Smlouva o fungování EU

Předpisy EU

- Sekundární právo:
- Směrnice
- Nařízení
- Rozhodnutí
- Stanoviska
- Doporučení

Předpisy EU

Sekundární právo:

- Směrnice a nařízení →

Nařízení je méně časté, odpovídá zákonu

X

Směrnice musí být implementována, odpovídá doporučení

SDEU

- Soudní dvůr EU = Lucemburský soud
- Zásadní význam pro interpretaci celého práva EU
- Spory v rámci EU
- Stížnosti na evr. orgány (+ úloha evropského ombudsmana)
- Řízení o předběžné otázce

Úloha a kompetence ESLP

- Tzv. štrasburský soud = **ESLP** neplést se **Soudním dvorem EU!**
- Tj. jak byste definovali rozdíl mezi nimi?
- Ke kterému dokumentu se vztahuje, ve které dohodě je zmíněn?
- Hlavní „hmotné“ podmínky + hlavní „procesní“ podmínky?
- Příklad - školství: rozsudek D.H. a ostatní vs. ČR

Úloha a kompetence ESLP

- Hmotněprávní podmínky:
  - porušení základního lidského práva + nikoli bagatelní právní otázka
- Procesní podmínky:
  - vyčerpání domácích prostředků + dodržení šestiměsíční lhůty

Úloha a kompetence ESLP

- Prostředek, jímž se obracím na ESLP, není standardní žaloba, ale stížnost
- Velmi často řešená otázka: nepřiměřená délka řízení – ke kterému právu se vztahuje?
- Otázka řešená mj. ve vztahu k ČR: domácí porod – ke kterému právu se stížnost vztahovala?

Úloha a kompetence ESLP

- Domácí porody: diskriminace? Právo na soukromý/rodinný život? Jaký je Váš názor?
- Další případy vůči ČR: *D. H. a ostatní, Wallovi, Havelka* .. Jaký je Váš názor?
- *Která další rozhodnutí ESLP znáte?*

Právní systém ČR

- Soukromé – veřejné právo
- SP **„co není zakázáno, je dovoleno“**

VP: **„co není dovoleno, je zakázáno“**

Výkon státní moci: čl. 2 ÚČR

- *(1) Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.*
- *(2) Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo.*
- *(3) Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.*
- *(4) Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.*

Právní odvětví

- **Soukromé právo:** občanské (občanský zákoník), obchodní (zákon o obchodních korporacích), pracovní (zákoník práce), rodinné právo (občanský zákoník)
- **Veřejné právo:** ústavní (ústava, Listina), správní (správní řád), trestní (trestní zákon), finanční právo (od ledna 2011: daňový řád)

Kam patří?

- Občanský soudní řád
- Zákon o minimální mzdě
- Zákon o volbách do parlamentu
- Správní řád
- Přestupkový zákon
- Daňový řád
- Zákon o obchodních korporacích
- Trestní řád

Dělení práva

- Soukromé x veřejné právo
- Vnitrostátní x mezinárodní právo
- Obyčejové x psané
- Kogentní x dispozitivní
- Hmotné x procesní → trestní právo
hmotné (TZ) x trestní právo procesní
(TŘ)

Čím se zabývají právní odvětví?

- **OP:** smlouvy a spory mezi občany, katastr nemovitostí, způsobilost k PÚ, rodinné právo
- **ObchP:** podnikatel, nekalá soutěž, cenné papíry, společnosti, závazky
- **RP:** manželství, náhradní rodinná péče, rodičovská zodpovědnost
- **PP:** individuální a kolektivní pracovní právo

Čím se zabývají právní odvětví?

- **ÚP:** ústava, volby, Listina základních práv a svobod
- **SP:** jednání úřadů, přestupky
- **FP:** správa daní a poplatků
- **TP:** prošetřování trestných činů, trestání, orgány činné v trestním řízení

Hmotné x procesní normy

?

„trestné činy se dělí na přečiny a zločiny“

„neveřejné zasedání se koná za přítomnosti všech členů senátu“

„podnikatele zavazuje i jednání jiné osoby v jeho provozovně, nemohla – li třetí osoba vědět, že k tomu jednající osoba není oprávněna“

Hmotné x procesní normy

- *„účastník řízení může napadnout rozhodnutí okresního nebo krajského soudu odvoláním“*
- „právo uzavřít kolektivní smlouvu za zaměstnance má pouze odborová organizace“*
- „Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana“*

- Právní norma → právní zásada → právní předpis → právní odvětví → právní řád
- Příklad: seřadte!
- *Zákaz retroaktivity, trestní právo, právní řád ČR, trestní zákon, „nikdo nemůže být potrestán za čin, který byl v době spáchání beztrestný“*

Právní zásady

- Stojí nad normami, význam pro interpretaci norem
- Ignorantia iuris nocet
- Zákaz retroaktivity
- Ochrana dobré víry
- Právní jistota

Právní zásady

- Pacta sunt servanda
- Ochrana dobrých mravů
- Presumpce nevinny
- Volné hodnocení důkazů
- Autonomie vůle
- Humánnost trestů

Soudní systém ČR

1. První instance (stupeň):

- Bud' OS, nebo KS

2. Odvolací – druhá instance:

- Bud' KS, nebo VS (2)

3. Dovolání k NS

(3.) Úloha NSS

- zvláštní pozice ÚS – o čem rozhoduje?

Ústavní soud – Brno, ? soudců

Pyramida právních předpisů

- Ústavní pořádek ČR = Ú + LZPS
- Pyramida:

Ú ČR + LZPS

Zákony + zák. opatření

Vyhlášky min. + nařízení vlády

Vyhlášky + nařízení krajů a obcí

zákonné x podzákonné předpisy

Demokratické ústavní systémy vs. totalita

- *„Zákon je rozkaz Vůdce. Soudce, který má tento zákon aplikovat, není vázán jen na zákon, nýbrž na jednotný názor Vůdce. Jeho vůle je jediná správná, podle svého uvážení přenáší část své moci na jiné osoby, které jsou mu bezpodmínečně podřízeny. Zákonodárna a soudní moc musí být konstruovány tak, aby byla Vůdcova vůle přímo aplikovatelná. Kteroukoli normu může Vůdce svou vůlí prolomit, a kterékoli soudní rozhodnutí změnit.“*

Demokratické ústavní systémy vs. totalita

- To, co Vůdce přikáže, je zákonem.
- To, co Vůdce rozhodne, je rozsudkem.
- Vůdce představuje zákonodárnou, výkonnou a soudní moc ve státě.
- Vůdce musí část své moci přenést na jiné osoby.
- *Co spojuje a co rozděluje hlavní totalitní systémy 20. století?*

Ústava ČR

- Z. č. 1/1993 Sb.
- Změna ústavy: kvalifikovaná většina
- Rigidní, demokratická, psaná, republikánská, unitaristická
- Rozdělení moci
- + ČNB
- Úz. Samospráva
- NKÚ
- 8 hlav, 113 článků

Územní samospráva

- Obce + kraje mají vymezenou oblast samosprávy ústavou
- A) **přenesená** působnost → výkon státní správy → nařízení
- B) **samostatná** působnost → výkon samosprávy → vyhlášky

Platnost a účinnost

- Platnost nutno oddělovat od účinnosti
- Někdy totožné, někdy ne: ***vacatio legis*** = legisvakanční lhůta 15 dní
- Publikace: Sbírka zákonů, věstníky ministerstev..

Působnost

- **Věcná**
- **Místní:** celostátní x regionální x celounijní (nařízení EU)
- **Časová**
- **Osobní** (např. z. o soudnictví ve věcech mládeže)

Zásady zákonnosti

- ***Ignorantia iuris neminem excusat***
- ***Před zákonem jsou si všichni rovni = zákaz diskriminace***
- ***Zákaz retroaktivity***

SP vs. VP

- Které zásady kde převládají? (snímky 14-15)
- Které normy kde převládají?
- Rozdíl úpravy?
- Rozdíl mezi civilním a trestním řízením?
- Hlavní odvětví a hlavní zákoníky?

Příklady norem: součástí kterého předpisu jsou?

- „Nikdo nemůže být současně členem obou komor Parlamentu“.
- „Lidský život je hoděn ochrany již před narozením“.
- „Čin je trestný, jen pokud byla jeho trestnost stanovena zákonem dříve, než byl proveden“.
- „Věci jsou movité a nemovité“.

Příklady norem: součástí kterého předpisu jsou?

- „Žáci a studenti mají právo na vzdělávání a školské služby podle tohoto zákona“.
- „Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně.“

Občanské právo – zákl. informace

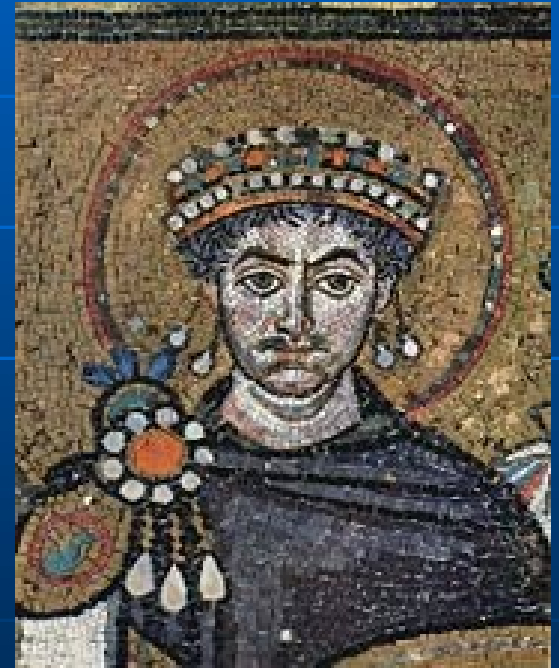
- Základní, nejrozsáhlejší odvětví soukromého práva
- Převažují dispozitivní normy
- OZ = *Lex generalis* pro některé předpisy – obecná úprava
- Základní předpis OPH X OPP: OSŘ

Omezení autonomie vůle v občanském právu

- § 1 nového OZ:
- Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.

Vývoj OZ

- 6. stol: Justinián: Corpus Iuris Civilis
- 1804: Code Civil
- 1811 ABGB
- 1896 BGB
- ČS OZ: 1950, 1964
- 89/2012 Sb.

Absolutní-relativní práva

- Oba typy v OZ:
- Absolutní: vztahují se vůči všem
- Relativní: platí mezi stranami (-- ručitelský závazek), jejich předmětem je něco dát, konat, nekonat, strpět
- $D - V (+ R)$ - obligace
věřitel má pohledávku

dlužník má dluh Δ ručitel

Předmět OP vztahu

- Věc
- Jiná majetková hodnota – například obligace
- Právo
- Věc: samostatné ohraničené předměty s nějakou majetkovou hodnotou

Rozdělení věcí

- Hmotné – nehmotné (také vynálezy)
- Rozdělení hmotných věcí:
  - Movité – nemovité
  - Spotřebitelné – opotřebitelné
  - Dělitelné – nedělitelné
  - Zastupitelné, genericky určené – individuálně určené
  - Hlavní – součást – příslušenství

Ochrana osobnosti

- „Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.“

- Zejména = demonstrativní výčet
- X taxativní výčet
- „Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.“

Ochrana osobnosti: usnesení NS

- Usnesení NS **30 Cdo 1152/2012**
- Odmítnutí
- Hlavní závěry?
- Projednání přestupkovou komisí Olomouc, 3000,-
- Žaloba ke KS: nejde o jednání postižitelné finančně – nedostatečná újma
- VS: došlo k minimální újmě

Ochrana osobnosti: usnesení NS

- Dovolání k NS:
- musí vždy dojít ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo její vážnosti ve společnosti ve značné míře – podstatné je vnímání žalobce
- Tehdy, nestačí-li jiné formy zadostiučinění
- Nejde o otázku zásadního právního významu – odmítnutí

Věcná práva

- Vlastnictví + spoluvlastnictví
- Držba
- Věcná práva k věci cizí :
  - zástavní právo
  - zadržovací právo
  - věcné břemeno

Vlastnictví

- Vlastnická triáda:
- Ius possidendi
- Ius utendi et fruendi
- Ius abutendi

- Dvě možná omezení vlastnického práva – obě v OZ, víte která?

Omezení vlastnictví příklad 5

- 1) Tzv. sousedská práva:
- „Vlastník se zdrží všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky (imise) vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku; to platí i o vnikání zvířat. Zakazuje se přímo přivádět imise na pozemek jiného vlastníka bez ohledu na míru takových vlivů a na stupeň obtěžování souseda, ledaže se to opírá o zvláštní právní důvod.“

- 2) expropriace = vyvlastnění

- a) účelu nelze dosáhnout jinak

- b) za náhradu

- c) na základě zákona

- d) ve veřejném

zájmu

Vlastnictví

Způsoby nabytí vlastnictví:

Kupní smlouva, darovací smlouva,
nález, dědění, vydržení

Spoluvlastnictví: podílové,
bezpodílové, SJM

Vlastnictví – držba

- Držba
- - fyzické panství nad věcí
- Znakem vydržení
- Předpokladem vlastnictví

Dědění

- Ze **závěti** (testament), ze **zákona**
- Neopomenutelný dědic
- Dědické třídy: děti, popř. vnuci + manžel, manžel + rodiče + spolužijící osoba, sourozenci + spolužijící osoba, prarodiče
- Podmínky vydědění :
  - a) neprojevuje zájem
  - b) vede nezřízený život
  - c) úmyslný TČ
  - d) nepomohl zůstaviteli

Trestní právo

- TPH : TPP
- Nový TZ č. 40/2009 Sb.
- od 1.1.2010
- Starý č. 40/1961 Sb.
- Trestní řád č. 41/1961 Sb.
- Rozdíl mezi přestupkem a TČ?

Nový trestní zákoník

- Část obecná: pojmy společné, podmínky trestní odpovědnosti, ukládání trestů
- Užití nových pojmů: *zločin* a *přečin*
- Zvláštní část: 13 hlav nazvaných podle povahy TČ
- Nové tresty: domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní ...akce

Trestní zákon – obecná část

- **Zákaz retroaktivity:**
- § 1 TZ: „Čin je trestný, jen pokud jeho trestnost byla zákonem stanovena dříve, než byl spáchán.“
- **Personalita TZ, teritorialita**
- **Úmysl a nedbalost:**
„K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“

Trestní zákon – obecná část

- **Přečiny + zločiny** = trestné činy

Přečin:

„Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.“

- **okolnosti vylučující trestnost**
- **omyl** skutkový a právní
- **příprava** a **pokus** trestného činu

Trestní zákon – obecná část

Okolnosti vylučující trestnost

- a) VĚK
- b) DUŠEVNÍ PORUCHA
- c) KRAJNÍ NOUZE
- d) NUTNÁ OBRANA
- e) OPRÁVNĚNÉ
POUŽITÍ
ZBRANĚ

© Tomáš Buchtela 2010

Trestní zákon – zvláštní část

- Hlava I.: Trestné činy proti životu a zdraví
- II: proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství
- III: proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti
- IV: proti rodině a dětem
- V: proti majetku
- VI: hospodářské
- VII: obecně nebezpečné

Trestní zákon – zvláštní část

- VIII: proti životnímu prostředí
- IX: proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci
- X: proti pořádku ve věcech veřejných
- XI: proti branné povinnosti
- XII: vojenské
- XIII: proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

Jednotlivé trestné činy

- Podvod
- Zabití
- Nedovolené ozbrojování
- Týrání zvířat
- Teroristický útok
- Pytláctví
- Úplatkářství
- Neuposlechnutí rozkazu
- Šíření nakažlivé nemoci

Nejnovější judikatura: stanovisko NS

- Příklad K.B. 7 Tdo 793/2010
- Usmrcení nebo pokus o usmrcení pachatele standardní krádeže okradeným nelze kvalifikovat jako trestný čin zabití, ale jako vraždu
- Okradený opakovaně vystřelil na vozidlo, v němž seděli zloději, kteří kradli v jeho firmě
- Zabití: podmíněno silným rozrušením pachatele v době činu, které vyvolal strach, úlek, zmatek nebo jiné omluvitelné hnutí mysli pachatele, anebo vyžaduje předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného.

Otázky

- Má přednost MS, nebo zákon?
- Jaký je rozdíl mezi směrnicí a nařízením?
- Která odvětví patří do SP, VP?
- Vysvětlete zásady: autonomie vůle, zákaz retroaktivity
- Jaký je rozdíl mezi SP a VP?
Jaký je rozdíl mezi kogentní a dispozitivní normou?

Otázky

- Jakou působnost předpisů znáte?
- Popište úlohu ústavního soudu.
- Popište soustavu soudů.
- Popište typy právních norem.
- Co je předmětem občanského, obchodního, trestního práva?
- Vysvětlete rozdíl mezi přečinem a zločinem.